

technologies in the activity of the teacher of professional training (on the example of professions in the field of communication) [Metodologia zastosyvanja informazino-komunikacijnyx texnologij y dijnosti profesijnoji dialnosti vukladacha profesijnoji pidgotovky (na prukladi profesij y sferi зв'язky)]. Kyiv: FO-P Polischuk O.V., 2012. Print.

5. *Official site of the State Service of Ukraine for Labor. Operational information [Ofitsiynny sayt Derzhavnoyi sluzhby Ukrayiny z pytan pratsi. Operatyvna informatsiya]. Web. 23 April 2019. <<http://dsp.gov.ua/>>.*

6. *The current state of labor protection in Ukraine [Suchasnyy stan okhorony pratsi v Ukrayini]. Web. 23 April 2019. <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1073-19/>>.*

7. Utkin, K. "Algorithm for the synthesis of the university educational complex." *National and regional component of university education: problems and prospects [Natsional'noregional'nyy komponent vuzovskogo obrazovaniya: problemy i perspektivy]. Web. 23 April 2019. <www.uiis.com.ua/main/conf/76/>.*

8. Yasnyska, N.I. *Improving scientific activities of higher education in Ukraine: state-administrative aspect [Udoskonalennya naukovoyi diyalnosti vyshchych navchalnykh zakladiv Ukrayiny: derzhavno-upravlinsky aspekt]: Author. dis for the sciences. Degree Candidate state exercise : special 25.00.02 "Mechanisms of Public Administration". Lviv, 2017. Print.*

9. *European Association for Quality Assurance in Higher Education. The free encyclopedia. Wikipedia. Web. 23 April 2019. <https://en.wikipedia.org/wiki/European_Association_for_Quality_Assurance_in_Higher_Education>.*

DOI: 10.5281/zenodo.3233353

УДК 37.091.2:614

Черкашин О. В., к.пед.н., НУЦЗУ, м. Харків,

Іщук В. М., НУЦЗУ, м. Харків,

Пономаренко Л. І., Самійлівська ЗОШ І-ІІІ ступенів, Херсонська обл.

Cherkashyn O., PhD in Pedagogical Sciences, teacher at the department of fire and rescue training, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv,

Ischuk V., teacher at the department of fire and rescue training, National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv,

Ponomarenko L., primary school teacher, Samilivska secondary school of 1-3 degrees, Kherson region

ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ. УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ ТА МЕТОДІВ РОБОТИ З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

STATE STANDARD FOR PRIMARY EDUCATION. IMPROVING FORMS AND METHODS OF FIRE SAFETY

Необхідність удосконалення форм і методів формування знань про пожежну безпеку в молодших школярів зумовлена трагічними статистичними даними виникнення пожеж по країні та числа загибелі і травмування у них дітей. Сьогодні ця проблематика вимагає від учителів, рятувальників прийняття невідкладних заходів щодо удосконалення навчання дітей пожежній безпеці. У статті представлено найбільш ефективні форми та методи виховної роботи з молодшими школярами в рамках впровадження Державного стандарту початкової освіти.

Ключові слова: *державний стандарт, пожежна безпека, виховна робота, форми та методи роботи, Державний стандарт початкової освіти, формування знань.*

The need to improve the forms and methods of forming knowledge about fire safety in younger students is due to tragic statistical data on the occurrence of fires in the country and the number of deaths and injury to their children. Today, this problem requires teachers and rescuers to take urgent measures to improve the training of children in fire safety. The article presents the most effective forms and methods of educational work with younger students in the framework of the implementation of the State standard of primary education.

Keywords: *state standard, fire safety, educational work, forms and methods of work, state standard of primary education, formation of knowledge.*

Постановка проблеми. У пожежно-профілактичній роботі організація виховної роботи з молодшими школярами здійснюється через використання різних засобів, методів і форм роботи, наповнених тематичним змістом у сфері пожежної безпеки. Але досвід показує незнання школярами основних питань запобігання виникнення пожеж та загорань, а також порядку правильних дій у разі їх виникнення, досі призводить до травмування або загибелі дітей у разі зіткнення з небезпечними ситуаціями [3]. Це є достатньою підставою для визначення концептуальних положень щодо вибору форм та методів виховної роботи з молодшими школярами для формування протипожежних знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуалізована нами тема порушувалася в низці досліджень українських і зарубіжних науковців, серед яких дослідження О. Ващенко [1], М. Удовенко [6] та ін. Проте і сьогодні ми не маємо наукових розвідок, які б комплексно досліджували окреслену проблематику, не розв'язують повною мірою питання формування знань про пожежну безпеку в молодших школярів, дотичні умовам становлення Нової української школи, що висвітлюється в сучасних наукових педагогічних студіях та знаходиться на маргінесах вітчизняної педагогічної думки [7, 8].

Постановка завдання. Мета статті полягає у виборі та дослідженні найбільш оптимальних форм та методів виховної роботи з молодшими школярами, які б забезпечили формування протипожежних знань в рамках становлення Нової української школи [5].

Виклад основного матеріалу. Виховання учнів у сучасній школі здійснюється в контексті громадянської і загальнолюдської культури, охоплює весь навчально-виховний процес, ґрунтується на свободі вибору мети життєдіяльності та поєднує інтереси особистості, суспільства і держави [4, с. 25].

Процес організації виховання учнів навчальних закладів здійснюється шляхом:

- проведення навчально-виховної діяльності;
- роботи з дітьми в позаурочній та позакласній діяльності;
- позашкільної освіти;
- роботи органів учнівського самоврядування;
- взаємодії з батьками, громадськими організаціями, державними установами, органами управління та ін.

У позакласний час орієнтири виховної роботи передбачають залучення учнів до різних форм творчої та суспільно корисної діяльності, зокрема: пізнавальної, оздоровчої, трудової, художньо-естетичної, спортивної, пропагандистської, ігрової, культурної, рекреаційної, екологічної, що організовуються у години дозвілля.

Молодший шкільний вік є важливим у становленні особистості дитини, для нього характерними є наступні форми діяльності: ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, інсценування, гра-бесіда, гра-мандрівка, екскурсія, ігрова вправа, колективне творче панно, бесіда, тематичний зошит, ранок, свято, усний журнал, групова справа, оформлення альбому, уявна подорож, конкурси, ігри, школа ввічливості, демонстрація, розповідь, моделювання, вікторина, екскурсія, виставка малюнків, операція-рейд, виставка-ярмарок, переключка повідомлень, добродійна акція, хвилини з мистецтвом, година спостереження, година милування, спортивні змагання, козацькі забави, театральна вистава, ляльковий театр, ведення літопису класного колективу, веселі старти, естафети, догляд за рослинами і тваринами [4].

До цього переліку форм і методів виховної роботи в галузі пожежної безпеки з дітьми молодшого шкільного віку доцільно, на нашу думку було б додати екскурсії школярів у пожежну частину, виступи представників пожежної охорони на класних годинах, у пришкільних таборах та в період літньої оздоровчої кампанії. Тематичні екскурсії в пожежну частину на етапі початкової школи є важливим складником організації навчання дітей окремих напрямків пожежної безпеки. Завдяки цій формі роботи діти починають краще розуміти важливість дотримання правил пожежної безпеки, усвідомлювати небезпеку пожежі та її наслідків, адже лише під час екскурсії діти отримують можливість поговорити про пожежі з професійними рятувальниками, розібрати негативні моменти виникнення небезпечних ситуацій, проаналізувати необхідність придбання знань щодо профілактики виникнення пожеж, правильного алгоритму дій, виходячи з реальних прикладів життє-

вих ситуацій, про які розкажуть фахівці в процесі екскурсії. Побачивши наочно статистику дзвінків за добу до Служби порятунку, діти матимуть можливість краще усвідомлювати шкоду від фальшивих (хибних) дзвінків; розуміти наскільки важлива достовірна та повна інформація про пожежу, або подію; знати, що слід казати, викликаючи пожежних; та розуміти важливість швидкого прийому інформації та передачі її рятувальникам заради безпеки свого життя та життя оточуючих людей. Важливим фактом для усвідомлення стане те, що незнання усіх необхідних даних про місце виникнення пожежі, координат місцевості, де виникла пожежа, призведе до затримок у роботі рятувальників, і це, своєю чергою, може спричинити трагічні наслідки. У той же час діти матимуть змогу перевірити власні, уже наявні, знання з безпеки своєї життєдіяльності.

Ще одним методом навчання основам пожежної безпеки є евакуація з навчального закладу чи будинку (квартири) за умови надання дітям повної самостійності під час виконання дій та прийняття рішень про евакуацію, визначити напрямки порятунку та його шляхи (через коридори, евакуаційні виходи, вестибюлі тощо). Педагог чи запрошений на ці заняття співробітник Служби порятунку при цьому обмежиться функцією контролю. Серед його завдань буде умовно вгадати місце виникнення пожежі та проаналізувати правильність дій молодшого школяра. Але етапові практичного відпрацювання наявних умінь та навичок має передувати етап попереднього опрацювання теоретичного матеріалу. Перед тренувальною евакуацією спочатку вчителям, а потім дитині слід розповісти про шляхи евакуації та евакуаційні виходи; показати, де вони розташовані у школі та куди ведуть. Цю інформацію має надавати спеціально запрошений представник місцевої пожежної охорони. Найефективнішим цей метод буде при взаємодії трьох сторін: рятувальники–педагоги–батьки. Завданням батьків у цьому випадку буде надання дітям необхідної протипожежної інформації відносно власної оселі, зокрема діти мають знати специфіку розміщення кімнат у домашній оселі, шляхів евакуації з них, можливі варіанти виникнення пожежі та ймовірні шляхи порятунку у безпечне місце. Допомогти батькам з експертизою протипожежного стану домашньої оселі можуть рятувальники, спеціально запрошені для цього на батьківські збори.

Головним, все ж таки, аспектом у формуванні в дітей молодшого шкільного віку необхідного обсягу знань, умінь та навичок з основ пожежної безпеки, ми вважаємо, є практично-ігрова спрямованість тренінгів з пожежної безпеки. Важливим постає завдання з відпрацювання різних вигаданих пожежонебезпечних ситуацій шляхом використання ігрових методів. Найпростіші вправи можна організувати на подвір'ї школи, біля будинку, влітку – на території дитячих оздоровчих таборів. Це найпростіші завдання, при виконанні яких діти можуть наочно побачити можливі варіанти подолання пожежонебезпечної ситуації. Однак варто пам'ятати, що діти молодшого шкільного віку не повинні самостійно долати пожежонебезпечні ситу-

ації, вони мають знати, що це може бути вкрай небезпечним, адже одна й та сама ситуація може розвиватися по-різному й не всі ризики та небезпеки можуть бути ними врахованими. Скажімо, типовий випадок загорання паперу в смітнику. Найпростішим варіантом подолання ситуації є гасіння його водою, але не всі діти зможуть прорахувати ситуацію, що в смітнику можуть знаходитися додаткові горючі та легкозаймисті матеріали, які під дією високої температури виділяють їдкий дим; вони можуть вибухнути, і це призведе до травмування. Перше, що мають чітко усвідомлювати діти молодшого шкільного віку – під час виникнення пожежі слід кликати на допомогу дорослих, а не займатися гасінням пожежі самостійно. Таким чином, гра є доволі ефективним методом отримання необхідних знань, умінь і навичок з основ пожежної безпеки у школярів молодшого шкільного віку, вона дає змогу ілюструвати приклади виникнення загорань та пожеж із життєвих ситуацій та моделювати поведінку дитини в небезпечних для життя умовах, сприяє формуванню самостійності вихованця за рахунок набуття вже певних знань, умінь і навичок. При використанні ігрових методів для оволодіння навичками пожежної безпеки доцільним є залучення до процесу навчання й виховання співробітників пожежної охорони. Це дозволить підвищити рівень знань у дітей щодо дій у разі виникнення пожежі та відпрацювати правильний алгоритм дій.

Висновки. Звичайно ми лише виокремили проблему формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку та запропонували її вирішення шляхом вибору найбільш ефективних форм та методів роботи для удосконалення протипожежних знань, однак, потребує подальшого дослідження та розгляду наявний матеріал з пожежної безпеки у навчальних закладах, підготовленість відповідних фахівців у сфері безпеки життєдіяльності та основ здоров'я та ін., що дозволить виконати задовольнити умови формування Нової української школи.

Список використаних джерел:

1. Ващенко О. М. Формування у молодших школярів компетенцій безпеки життєдіяльності: теоретичний аспект / О. М. Ващенко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2014. – Вип. 18. – С. 99–106.
2. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17/>.
3. Національна доповідь про стан пожежної та техногенної безпеки в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mns.gov.ua/>.
4. Основи здоров'я. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти». – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018.html>.
6. Удовенко М. А. Методика формування здоров'язберезувальної компете-

нтності учнів початкової школи у процесі вивчення «Основ здоров'я» / М. А. Удовенко // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – 2014. – № 43. – С. 238–246.

7. Черкашин О. В. Форми та методи виховної роботи з молодшими школярами при навчанні основ пожежної безпеки / О. В. Черкашин // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць / ред. кол.: акад. І. Ф. Прокопенко (голов. ред.) та інші; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Вип. 45. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2015. – С. 105–114.

8. Черкашин О. В. Державне управління освітнім процесом у галузі навчання учнів початкової школи пожежної безпеки / О. В. Черкашин, П. А. Ковальов, Р. В. Пономаренко // Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія "Державне управління") : зб. наук. пр. – Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2018. – Вип. 1 (8). – С. 451–459.

References:

1. Vashchenko, O.M. "Formation of the competences of life safety in the junior pupils [Formuvannia u molodshykh shkoliariv kompetentsii bezpeky zhyttiedialnosti]". *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi* 18 (2014): 99–106. Print.

2. *The Code of Civil Protection of Ukraine [Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy]*. Web. 15 May. 2013. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17/>>.

3. *National report on the state of fire and anthropogenic safety in Ukraine [Natsionalna dopovid pro stan pozhezhnoi ta tekhnogennoi bezpeky v Ukraini]*. Web. 15 March. 2016 <<http://mns.gov.ua/>>.

4. *Basics of health. The program for secondary schools. Grades 1-4 [Osnovy zdorovia. Prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. 1–4 klasy]*. Web. 10 Sept. 2016 <<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html/>>.

5. Ukraine. Cabinet Ministers of Ukraine. *On Approval of the State Standard of Elementary Education [Pro zatverdzhennya Derzhavnogo standartu pochatkovoi osvity]* N.p., 07 February 2018. Web. 07 March. 2018. <<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018.html> />.

6. Udoenko, M.A. "Method of formation of the health of preserving competence of elementary school students in the process of studying Fundamentals of health [Metodyka formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti uchniv pochatkovoi shkoly u protsesi vyvchennia Osnov zdorovia]". *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty* 43 (2014): 238–246. Print.

7. Cherkashyn, O.V. "Teaching of junior schoolchildren for fire safety: the current state of the problem [Navchannia molodshykh shkoliariv pozhezhnii bezpetsi: suchasnyi stan problemy]". *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Pedagogika* 3 (2016): 182–189. Print.

8. Cherkashyn, O.V. "Fundamentals of fire safety in the system of education and upbringing of junior schoolchildren [Osnovy pozhezhnoi bezpeky v systemi navchannia ta vykhovannia molodshykh shkoliariv]". *Visnyk Zhytomirskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. Serii: Pedagogichni nauky* 3 (85) (2016): 152–157. Print.